

חיים בתנועה סיור ברחבי העיר

בית הקפה המיתולוגי

מאת אשר אמדו

מֵאֲזוּ יְמֵי הַצֶּנֶעַן,
קָצַת אַחֲרֵי מִשׁ"ח.
נִפְגָּשִׁים בְּיַלְהֵיִם,
אַחוּת, מִכָּר וְאָח.

הַקֶּבֶלֶן, הַמִּשְׁפָּטוֹן,
הַרְצָף וְהַרְפֵךְ,
הַנֶּגֶר, הַלּוּלֹן,
וּמַעֲצָבֵת הַמִּטְבָּח.

תַּחַת עֵץ הַפִּיקוּס,
וּבְתוֹךְ בֵּית הַקֶּפֶה,
נִהְיִים בְּקוֹנְדִּיטוֹרִיָה,
מִקֶּפֶה וּמֵאָפֶה.

סוֹחֵר הַנְּעֵלִים,
יוֹעֵצַת אֲרִיחִים,
סוֹחֵר הַשְּׂטִיחִים
וְיִצְרָן הַמִּטְבָּחִים.

סָכִיב הַשְּׁלֵחָנוֹת,
עַל שֵׁפֶת הַמִּדְרָכָה,
נְאֻסְפִים הַמְשֻׁכִּימִים
וּבְעֵלֵי הַמְלָאכָה.

תַּחַת עֵץ הַפִּיקוּס
וְהַשְּׂמִשְׁיֹת,
נִיחוּחַ צ'ִכִּי, הוֹנְגָרִי,
עוֹגוֹת וְעוֹגִיזוֹת.

נִפְגָּשִׁים לְקֶפֶה,
בְּצֵלֵי עֲצִים,
פְּרִלְמֵנֵט הַקֶּבֶע
וְקֶבֶלֶן הַשְּׂפוּצִים.

גַּם זוּג הָאוֹהֲבִים,
בְּצֵל הַשְּׂמִשְׁיָה,
נִהְיִים מִפִּיס גְּבִינָה,
קֶפֶה וְעוֹגִיָה.

דרגת קושי
מאתגר מאוד
מומלץ באמצעות רכיבה על אופניים

למה כדאי?
ספורטיבי ומהנה

אורך מסלול
20 ק"מ

מתי כדאי?
שעות אחה"צ

נקודת התחלה
ונקודת סיום

מגדל המים גיל עמל
לאורך רחוב חנקין

מסלול מעגלי

תוכנית האב העירונית לשבילי אופניים

בעיריית הוד השרון, זיהו כבר לפני מספר שנים את הצורך בשינוי תפיסתי ויצירת אפשרויות תחבורה אלטרנטיבית. בהתאם ויחד עם מיטב המומחים ואנשי המקצוע ובשיתוף מלא של משרד התחבורה יצרה העירייה תוכנית עבודה רב שנתית בסופה תרושת העיר בשבילי אופניים מתקדמים אשר יחברו את כולה למרכזי התעסוקה, למוסדות החינוך ולתחנות הרכבת ואף יאפשרו מסלולי רכיבה חווייתיים לאורך תוואי הנחלים, האחו לח ופארק הוד השרון החדש.

רשת השבילים העתידה להשתרע על פני כ- 50 ק"מ, כמחצית מאורך הכבישים הסלוליים של העיר, נועדה להעמדת הבטיחות בדרכים ואיכות החיים של התושבים והקהילה בראש סולם העדיפות בתכנון תשתית תחבורה ציבורית והסביבה העירונית, לפני שיקולים מסורתיים של קיבולת, רמת השירות ונוחיותו של הרכב הפרטי או במילים אחרות: לא עוד יעילות הנסיעה, הנבחנת בהפחתת עיכובים לרכב הפרטי, והמצריכה הרחבת כבישים והוספת נתיבי תנועה - אלא הקניית ערכים בני קיימא, לשכונת מגורים, המעדיפים את האדם ולא את רכבו,

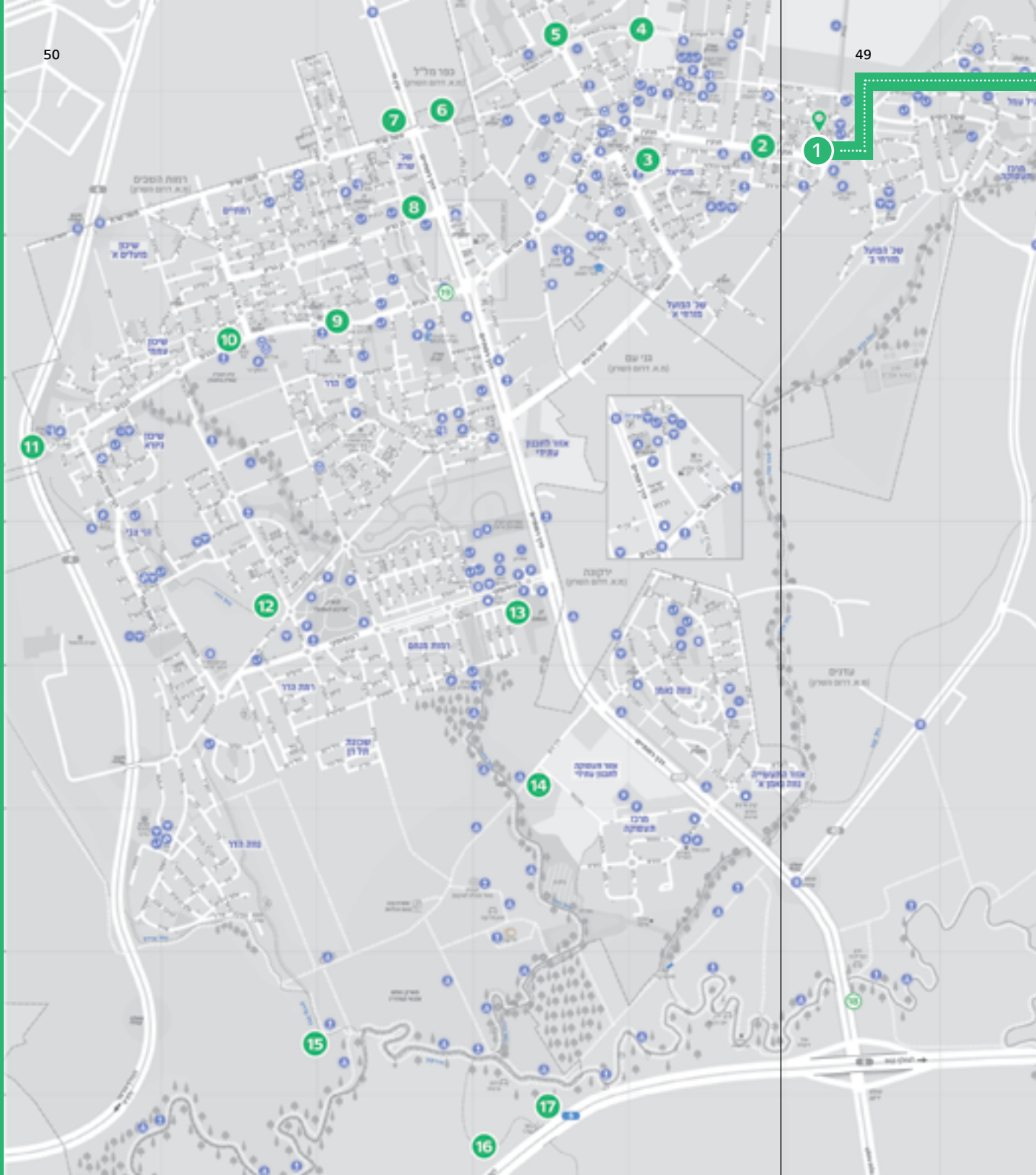
את הבטיחות שלו, הרוגע שלו, היכולת שלו להרגיש בבית גם ברחובות שכונתיים.

רשת שבילי האופניים של העיר, אשר נכון להיום כוללת למעלה מ-12 ק"מ, נועדה לקשר בין חלקי העיר למרכזי הפעילות הציבורית, מסחר ותעסוקה, אזורי תעשייה, מוסדות חינוך, רכבות ומתחמי פנאי וביילוי. פרויקט סלילת שבילי האופניים בעיר מבוצע בשיתוף ותיאום משרד התחבורה אשר בחר בעיר לביצוע פיילוט ראשון מסוג זה.

במקביל יזמה העירייה את הקמתם של שבילי אופניים במרחבי הטבע והפנאי של העיר, אלו הם שבילים המורחבים לנסיעת שטח ומאפשרים סיור רכוב באתרים השונים אל מול נופיה הירוקים והפורחים של העיר. בעתיד יאפשרו השבילים כולם חיבור רכוב וישיר לערים השכנות וכך צעד אחר צעד, שביל אחר שביל תמשך עיריית הוד השרון להוביל לצמצום טביעת האצבע האקולוגית העירונית, הפחתה בזיהום האוויר והקלה משמעותית בעומסי התנועה.

רכיבה מהנה

- 1 מגדל המים גיל עמל
- 2 מתחם השימור של רחוב חנקין
- 3 כיכר מגדיאל, בית הספר שילה ומבנה קופות החולים
- 4 הפרדס הקהילתי הראשון
- 5 בית הספר האנתרופוסופי
- 6 באר המים רמתיים
- 7 מתחם המושבה
- 8 מרכז העיר
- 9 בית הנערה מתחם שיפר
- 10 המעיין ונחל הדר
- 11 פארק 4 עונות ופארק כל הילדים
- 12 באר איזקסון וגן הטווס
- 13 פארק הוד השרון והאגם האקולוגי
- 14 אחו לח - אגני טיהור (Wet Lands)
- 15 הגשר בפרדס בחריה
- 16 תוואי הירקון
- 17 שטחי החקלאות העירוניים
- 18 מתחם כפר הנוער מוסינזון

מגדל המים גיל עמל

1 מגדל המים גיל עמל

כתובת: רחוב ששת הימים, גיל עמל.

רחוב חנקין, ימי ראשית המושבה מגדיאל

2 מתחם השימור

כתובת: רחוב חנקין.

צריף הראשונים

3 כיכר מגדיאל כיכר אוסישקין

כתובת: רחוב חנקין 1

נעצור בצומת חנקין-סוקולוב לצד בניין המשמש כיום אגף הרווחה ברחוב סוקולוב 1. לפנינו נפרסת כיכר אוסישקין, היא הכיכר המרכזית עד היום של שכונת מגדיאל ושל מגדיאל המושבה. בסביבת הכיכר מגוון מבנים ואתרים בעלי חשיבות היסטורית, חברתית וקהילתית: בית הכנסת הגדול "משכן יעקב". בית כנסת זה הוקם בין השנים 1931-1929 כבניין רב תכליתי: בית כנסת, מקלט, תחנת קשר, עמדת שמירה, בית מפגש, בית לוועד המקומי ולמועצה המקומית, מרפאה, בית ספר, גן ילדים, תחנת נוטרים, מחסן נשק, ועמדת קשר ואיתות על גג הבניין. הבניין משמש כיום כבית כנסת וכמחסן לארכיון ההיסטורי של העיר. בטבורה של המושבה מגדיאל. המבנה תוכנן על ידי האדריכל מרדכי אורבך ונבנה מלבנים שהוכנו במקום, קירותיו עבים במיוחד למניעת חדירת כדורים, הגג מתוחם במעקה שבו חרכי ירי, החלונות צרים ומוגבהים להגנה על התושבים מירי צלפים. בתהליך שימור המבנה שוחזר גם הציור המיוחד על קיר ארון הקודש אותו צייר יעקב נפרסטק.

שיפוץ בית הכנסת בשלב א' כלל עבודות בטיחות, ושימור החזיתות המקוריות כולל שיפוץ ושימור החלונות ופתחי הכניסה. שלב ב' כלל עבודות פיתוח סביבתי בכיכר מגדיאל שסביב בית הכנסת תוך שיפוצו ופיתוח המרחב הציבורי סביבו. במסגרת העבודות נסלל שביל האופניים, הותקנה מערכת תאורת רחוב, רוצפו המדרכות ועוד. כיום משמשת הכיכר כולה למתחם מפגש בו מתקיימים לאורך השנה מגוון אירועים ומופעים לקהל הרחב.

מה עוד נראה באזור?

ממזרח לבית הכנסת הגדול מצוי בית הדואר, ששימש גם כבניין המועצה למושבה מגדיאל. המבנה הוקם בשני שלבים: השלב הראשון כלל את סניף הדואר ובנייתו הסתיימה בתאריך כלשהו לפני אפריל 1954 וכשלוש שנים לאחר מכן נבנתה במקום קומה שנייה שנועדה לשמש כבית למועצה המקומית מגדיאל. משרדי מועצת מגדיאל שכנו בבניין עד לאחר האיחוד עם הדר רמתיים בדצמבר 1964. לאחר העברת משרדי המועצה המקומית מן הבניין הועברה לקומה השנייה לשכת הרווחה של הוד השרון.

למקום חשיבות אדריכלית של המקום תוכנן על ידי ארתור רייס שתכנן רבים ממבני הציבור בהוד השרון. עם היווסדה של מגדיאל הוקם בה סניף דואר. הסניף שכן בצריף במרכז המושבה. משביקשה מועצת מגדיאל להפוך את הסוכנות לבית דואר רשמי היא נדרשה למצוא לדואר מבנה מתאים במקום זה הקיים. הוחלט להקים את המבנה ממזרח לבית הכנסת הגדול והתכנון הופקד בידי של האדריכל ארתור רייס. רייס תכנן מבנה מאורך שניצב על חלקות 127 ו-153 של היום. בנייתו של החצי הדרומי של הבניין קודמה על ידי בנק הלוואה וחיסכון בע"מ והושלמה רק חלקית. בניית חצי הצפוני של הבניין קודמה על ידי המועצה המקומית מגדיאל ונעשתה בארבעה שלבים. המבנה שנבנה בסופו של דבר שונה מזה שתוכנן במקור. השלב הראשון כלל את סניף הדואר ובנייתו הסתיימה לפני אפריל 1954. שלוש או ארבע שנים אחר כך נבנתה במקום קומה שנייה שנועדה לשמש כבית למועצה המקומית מגדיאל. משרדי מועצת מגדיאל שכנו בבניין עד לאחר האיחוד עם הדר רמתיים בדצמבר 1964.

פארק מגדיאל.

לאחר העברת משרדי המועצה המקומית מן הבניין הועברה לקומה השנייה לשכת הרווחה של הוד השרון. בשנים 1980-1981 הורחבה הקומה השנייה של הבניין בכדי לענות על צרכי לשכת הרווחה ומאוחר יותר נבנו משרדים נוספים לשימוש הלשכה בקומת הקרקע מתחת לתוספת הדרומית.

כיום החלק הצפוני של קומת הקרקע משמש כסניף דואר. החלק הדרומי של קומת הקרקע והקומה העליונים משמשים את אגף הרווחה והשירותים החברתיים של עיריית הוד השרון. בניין המועצה ניצב על הגדה המזרחית של כיכר מגדיאל. הבניין הינו מבנה מלבני בן שתי קומות וגג רעפים. חזיתו הארוכה ניצבת לאורך הכיכר. הבניין מצופה טיח ומפתחיו מרובעים. החזית הקדמית של הבניין סימטרית, ומחולקת לארבעה מקטעים שווים ברוחבם. בקומה הראשונה ארקדיה על עמודים מרובעים.

בסמוך לבית הדואר, ברחוב סוקולוב, ממוקם צריף הראשונים. המבנה הוקם בשנת 1924 על ידי על ידי חיים ומינדל קולטון אשר עלו ארצה מפולין והתיישבו במושבה מגדיאל ונבנה מעצים שנקנו על ידי המשפחה מהצבא הבריטי והוא היה קיים עוד מתקופת העות'מנים - התורכים בארץ.

משפחת קולטון השתמשה בצריף הן כמקום מגורים והן כמקור פרנסה. הצריף שימש כמסעדה הראשונה של מגדיאל, כמו כן, בצריף נערך ליל הסדר הראשון במושבה, חתונות כמו גם אספות רבות אשר התקיימו ע"י וועד היישוב. היה זה טבעי כי עם הכרזה על הקמת המדינה בשנת 1948 יהיה הצריף המקום בו יתקיימו חגיגות ואכן כך היה. עם ההודעה הרשמית החלו לפקוד את הצריף בני המושבה, גברים, נשים וטף אשר יצאו במחולות וחיגגו את הקמתה של המדינה.

ברבות השנים, שימש הצריף את תושבי העיר והפך לדגם של חיי הראשונים. עבודות השימור נערכו ע"י מיטב האדריכלים ובראשם האדריכל לב מנדלבלט והצריף המשוקם נחנך בחודש מרס 2005.

כיום משמש הצריף כמוזיאון עירוני וכמרכז ללימוד תולדות העיר. ניתן לראות בו כלי עבודה וכלי בית ששימשו את מייסדי המושבה ומתיישביה הראשונים ותמונות מחיי הראשונים. הסיור במקום, בשילוב הכנת עבודות על המורשת וההיסטוריה של היישוב מהווים חלק בלתי נפרד מתוכנית הלימודים של תלמידי העיר.

בצידי השני של הכביש, מדרום לבית הכנסת, ממוקם פארק מגדיאל העירוני ובו מגוון מתקני משחק לילדים ולפעוטות ובית קפה. הפארק מהווה ריאה ירוקה בליבה של מגדיאל ומשמש הן כמקום בילוי והן לקיום מגוון אירועים עירוניים. מידע נוסף אודות הפארק תוכלו למצוא במסגרת מסלול הטיול האדום המוקדש כולו לאזור זה.

פארק מגדיאל.

הפרדס הקהילתי

4 הפרדס הקהילתי הראשון של הוד השרון

כתובת: רחוב הנשיאים פינת סוקולוב

נחזור חזרה אל רחוב חנקין ונפנה צפונה ברח' אסירי ציון פינת הנשיאים ונמשיך לאורך כ- 600 מ', נמשיך מזרחה לאורך רחוב הנשיאים עד לצומת סוקולוב למרחק של כ- 400 מ'. בשטח ציבורי בפינה הצפון מערבית של הצומת יזמה עיריית הוד השרון את הקמתו של הפרדס הקהילתי הראשון בעיר לרווחת התושבים. במקום נשתלו עצי הדר ממינים שונים ונתלה שלט המסביר שהעצים הם לטובת כלל התושבים ולכשיניבו פרי מוזמנים המבקרים לקטוף, לאכול ולהנות. מייקומו של הפרדס הקהילתי נבחר בין היתר בשל הניגודיות שבין הפיתוח הצפוף העכשווי לבין ההיסטוריה החקלאית של העיר במטרה לאפשר גם לדיירי המגדלים באזור ליהנות מקטף פירות ומגישה ישירה אל האדמה. הפרדס נשתל במאי 2017. עוד באזור זה הוקמו 3 מתחמי פעילות פנאי לתושבים ולמבקרים במתחם המערבי פועלת גינה קהילתית בהשתתפות התושבים לצד מתקני משחק שונים, במתחם המרכזי מגוון מתקני משחק לילדים ומתקני כושר למבוגרים ובמתחם המזרחי מתקני משחק ופנאי.

המסלול הירוק - חיים בתנועה - סיור ברחבי העיר

5 בית הספר האנתרופוסופי

כתובת: רחוב בן גמלא 60

נמשיך מערבה לאורך רח' הנשיאים עד הצומת עם רח' הדרים, ובה נפנה דרומה. נמשיך עד הצומת עם רח' האיחוד, נפנה מערבה, ובמפגש עם רח' יהשוע בן גמלא נפנה צפונה, עד יהשוע בן גמלא 60, למרחק כולל של 1,100 מ' במיקום זה פועל בתי הספר האנתרופוסופי. בשנים האחרונות מובילה עיריית הוד השרון תפיסה חינוכית ייחודית לפיה "כל תלמיד יכול" זהו חזונה החינוכי של העיר ובמסגרתו מופעלות מגוון נרחב של מסגרות בית ספריות לילדי העיר והאזור. לצד ביה"ס האנתרופוסופי הדוגל בשיטת חינוך המספקת חופש רב לתלמידים לבחור את תכנית הלימוד ואת שעות ההגעה וההליכה מבית הספר, פועלים בעיר בית ספר דמוקרטי, בית ספר לילדים עם צרכים מיוחדים, בית ספר אזורי לאומנויות, ביה"ס יוק, בית ספר לתבונת לימודי יהדות, בית ספר בשיטת היי-טק ועוד.

דרך רמתים. שנות ה-50.

6 באר המים ברמתים

כתובת: רחוב התלמיד-רמתים

נמשיך צפונה לאורך בן גמלא ונפנה מערבה לרחוב התלמיד עד לצומת רמתים, במרחק של כ- 200 מ'. מולנו נראה על הגבעה באר מים. באר מים זו שירתה את תושבי השכונה הסמוכה ברמתים המושבה וכיום אינה פעילה. הבאר הוכרזה לשימור והיא מתוכננת להישמר בצורתה המקורית אך להיסוב למבנה מסחרי. בסמוך אליה יוקם מבנה הנוטה ב- 45 מעלות אל דרך רמתים, כמו הבניין המקביל לו-אלו ייצרו שער כניסה ייחודי אל העיר.

7 מתחם המושבה

כתובת: דרך רמתים 34

נמשיך דרומה לאורך דרך רמתים למרחק של כ- 250 מ' עד שנגיע לבית מס' 34 הוא נקודת המוצא של מתחם המושבה. מתחם זה נרכש בסוף שנות ה-20 של המאה הקודמת על ידי קרן האוטהקר כחלק מן המאמץ להרחיב ולבסס את המושבה רמתים. בשטח הוקצו, בין היתר, 18 חלקות חקלאיות, מרבית שטח המתחם היה כלול בחלקה שנרכשה על ידי נפתלי לבקוביץ' והחלק האחר היה בבעלות הפרדסן הרמן שפירא. הגבולות הנוכחיים של חלקות המתחם נקבעו בשנות ה-30 אז החלה הבנייה במתחם והתקבעה בצורתה הנוכחית כמחצית השנייה של שנות החמישים במאה הקודמת. בשנים האחרונות, עבר המתחם הליך שימור בהתאם לתוכנית האב העירונית לשימור אתרים ומבנים וכיום ניתן למצוא באזור מגוון בתי עסק הממוקמים במבנים הוותיקים בין שטחי ציבור פסטורליים במיוחד: הגלידריה בדרך רמתים 18, בית פרידמן בדרך רמתים 18, בית פרסוב בדרך רמתים 20, בית נתן בדרך רמתים 22, בית לבקוביץ בדרך רמתים 28, בית עלימה בדרך רמתים 30 ובית הקפה בדרך רמתים 34. אם ברצונכם לקרוא יותר על כל אחד מהבתים המיוחדים במתחם, תוכלו למצוא פרוט בעמ' 19-18.

המסלול הירוק - חיים בתנועה - סיור ברחבי העיר

בית הנערה. בית שיפר.

8 המרכז העירוני

8

כתובת: צומת הבנים - דרך רמתיים

נמשיך דרומה כ-400 מ' לאורך דרך רמתיים עד לצומת שממערבה לו רח' הבנים וממזרחה לו מגדאל. צומת רמתיים הבנים היה מוכר עד לשנות ה-90 ככיכר הנשיא וזאת מפני שעד תחילת שנות האלפיים הייתה בצומת כיכר אשר נקראה כך על שם חיים וייצמן הנשיא הראשון של מדינת ישראל. רחוב רמתיים שעד שנות השבעים היה כביש האורך היחיד באזור, העביר את התנועה מצפון לדרום. החל משנות השבעים, לאחר סלילת כביש 4 הוקמה הכיכר ובסוף שנות התשעים הוחלפה הכיכר בצומת המרומזר. הכיכר נחשבה למקום מפגש אליו הגיעו תושבים צעירים ובוגרים מהמושבות הסמוכות בין היתר באמצעות עגלות מוסעות על ידי חמורים.

מעין נחל הדר. פארק הוד השרון.

10 המעיין ונחל הדר

10

9 בית הנערה בית שיפר

9

כתובת: רחוב הבנים פינת רחוב גורדון

נמשיך לאורך רח' הבנים ונפנה דרומה אל רח' ההכשרות ישנה יציאה, כ-200 מ' לאחר הפנייה אל רח' ההכשרות ישנה יציאה, לכיוון מזרחה, מן הכביש אל שביל הנמשך לאורך נחל הדר. המרחק מבית הנערה ועד המפגש עם נחל הדר הינו כ-570 מ' ואורך התוואי בו נטייל הינו כ-1 ק"מ נחל הדר הינו אחד היובלים של נחל הירקון. הנחל הוא אכזב בטבעו, והוא הוציא את הוד השרון מצפון לדרום. במרוצה השנים, ובתקופה בהם לא ייחסו חשיבות לשמירה על המופע הטבעי של הנחלים בארץ, הוכנס חלקו של הנחל לתעלה מתחת לתשתיות העירוניות, ולכן אין רצף מנקודת ההתחלה שלו ועד לנחל הירקון. הרצף המשמעותי ביותר מצוי משכונת גיורא ועד פארק ארבע העונות - המקטע בו אנחנו הולכים.

נחל הדר הינו כ אחד מ-4 הנחלים בתחומי העיר: הדס, הדר, פרדס וקנה המיועדים להחייאה ושיקום כנחלים זורמים במרחב העירוני ובישובים הסמוכים. הנחלים נמשכים על פני אורך כולל של 22 ק"מ ולאורכם מתוכננת שימורה של רצועה ירוקה ופתוחה ברוחב כ-100 מטרים אשר תהווה תוספת לשטחיה הירוקים

של העיר ותאפשר הגאה ממרחבי הטבע והפני בסמיכות לאזורי המגורים השונים בהם עוברים הנחלים. הזרמת מים מושבים לאורך השנה כולה, ברמה שלישונית, היא הרמה הגבוהה ביותר הכוללת ליטוש באגני האחו-לח של העיר הופכת את נחל הדר לנחל חי, משוקם ומשוחזר כנחל טבעי תוך החזרת המורפולוגיה של נחל זורם ומתפתל בטבעיות בשטח המישורי. כיום, בשל הפחתה בשטחי חלחול, הזרימה אל הנחל בחורף גוברת, והתחפרות הנחל מגיעה לכדי 4-5 מטרים. עיריית הוד השרון קידמה תכנית הכוללת את בית הנערה ונחל הדר - במסגרתה ימשך שיקומו של הנחל, גם במקטע זה, ייוצבו גדותיו, ויותווה לאורכו דרך להולכי רגל ולרכבי אופניים. המטרה היא לשמור על רציפות הנחל ככל הניתן, וכן להנגיש אותו לתושבי העיר ומבקריה.

גן הטווס

12 באר איזקסון וגן הטווס

כתובת: רחוב ז'בוטינסקי

של ראש העיר את פרויקט שיקום הבאר והפיכתה לאתר מורשת היסטורי למבקרים, בכדי לתעד ולשחזר את מורשתם של החלוצים מראשית ההתיישבות הציונית. פרויקט השיקום כלל שיפוץ של מתקני המים והשבחת המים לשתייה תוך שדרוג המבנה והפיכתו למרכז מבקרים עירוני.

מדורם לבאר איזקסון מצויה גינת הטווס, הקרויה על שם רחוב הטווס הסמוך לה, שהוקמה עם הקמת שכונת רמות מנחם. עד להקמת השכונה, עוד היו פרדסים בשטח, והיום נותרה רצועת פרדסים בגבול הדרומי של גינת הטווס. בגינה שתולים עצים מקומיים, כגון דקל התמר, מייש, אלון מצון ודולבים.

מהפינה הדרום מזרחית של פארק 4 עונות, במפגש הרחובות ז'בוטינסקי ורחוב הציונות, המשיכו מזרחה לאורך כ-800 מ' לרחוב ז'בוטינסקי עד לכיכר הכניסה לספורטן מצפון ולחניית הקניון מדרום. צאו ביציאה הראשונה לכיוון דרום והמשיכו מזרחה עם החנייה עד למבנה באר איזקסון.

באר איזקסון היא הבאר הראשונה שנחפרה עבור תושבי כפר הדר. הבאר נחפרה בשנות ה-20 של המאה ה-20 והיא קרויה ע"ש צבי איזקסון ז"ל ובנו אליהו איזקסון ז"ל. צבי איזקסון היה חלוץ ציוני ונשיא התאחדות האיכרים בישראל. יחד עם אישים נוספים גאל שטחי אדמה גדולים מהשבט הבדואי אבו קישק. לימים קמה הוד-השרון על אדמות אלה. אליהו איזקסון היה גם הוא נשיא התאחדות האיכרים בישראל ויזם הקמתם של תשעה יישובים חדשים בארץ. צבי איזקסון חפר באר זאת כדי לספק מים להשקיית הפרדסים שנטעו, כולל הפרדס של משפחתו באתר זה.

בשנות ה-80 שופצה הבאר על-ידי משפחת איזקסון ולימים פסקה שאיבת המים ממנה. בשנת 2017 יזם תאגיד "מי הוד השרון" בהתאם להנחייתו

פארק כל הילדים.

11 פארק 4 עונות ופארק כל הילדים

כתובת: רחוב הפרדס

פארק 4 עונות

במפגש נחל הדר עם רחוב הפרדס המשיכו ישר אל תוך פארק ארבע העונות. בשלב זה של הטיול בוודאי תרצו לנוח מעט ולהתרווח. בפארק ארבע העונות תמצאו מדשאות נרחבות ומוצללות, ברזיות ספסלים ומתקני ספורט. הפארק המשתרע על פני כ-100 דונמים הוקם בשנת 1991 וכולל מדשאות רבות ומתקני שעשועים והוא משמש למגוון אירועים עירוניים שהבולטים בהם הם אירועי יום העצמאות ופסטיבל הביירה של הוד השרון. לנוחיות המבקרים ממוקם חניון צמוד ללא עלות. היקף הפארק הוא כ-1.5 קילומטר ובשבילים שבו ניתן לערוך הליכות וריצות ארוכות, כאשר בפנינותיו נמצאים מספר מתקני כושר עמם ניתן לשלב אימון המתבסס על משקל גוף. בשנת 2014 שודרג הפארק על ידי עיריית הוד השרון, במתחם נבנו מספר מתקנים חדישים ומהנים ובחלקו המזרחי הוקם 'פארק כל הילדים' הייחודי, הוא פארק נגישי לילדים וילידים עם צרכים מיוחדים הכולל מתקני משחק ומגרשי כדורסל המותאמים לכולם בהתאם לחזון העירוני של שילוב וקבלת השונה.

האגם האקולוגי והר הזבל. פארק הוד השרון.

13

פארק הוד השרון והאגם האקולוגי

כתובת: רחוב דרך הים

אל הפארק הועברה דגה מקומית שאפיינה את נחל הירקון, ובין היתר כוללת את האמנון ולבנון הירקון אשר מושכת ציפורים רבות וייחודיות. בנוסף, הצמחייה שנשתלה ונזרעה סביב האגם, מאפיינת את הצמחייה המקומית סביב תוואי הירקון. כ-150,000 זרעים מקומיים הובאו מאוניברסיטאות ומאוספים של בוטנאים בארץ ובעולם - שנאספו מן האזור. אלו הונבטו במיוחד עבור הפארק. סביב הפארק נבנו שבילי הליכה ושבילי אופניים מחומרים מחלחלים, תאורה מותאמת, ומעיין המציג נביעה ממי נחל הדר המוסט. האגם ומתחם הפארק הסובב אותו הוא חלק מפארק הוד השרון העתידי להתרחב לשטח של 1400 דונם, ובתוכו יכללו גם הר הזבל הניצב מול האגם, תל קנה הארכיאולוגי, גבעת הכלניות שממערב להר הזבל, אבו קישק שלמרגלות הר הזבל מכיוון מערב, האגנים הלחים, אליהם נגיע בהמשך טיול זה, גן לאומי נחל הירקון, נחל הדר ונחל הירקון עצמו. כבר היום ניתן לטייל במרחב ולנוחיותכם בחוברת זו מצורף מסלול טיול נפרד למתחם פארק הוד השרון - חוויה מיוחדת במינה.

נמשיך דרומה מבאר איזקסון לאורך גינת הטווס, נפנה מערבה אל רחוב פשוש ונפנה דרומה לשטח העפר שממזרח לבית ספר רבין. נמשיך עד לנקודת היציאה של נחל הדר מן התעלה. נמשיך לאורכו של נחל הדר לכיוון דרום, המרחק: כ-630 מ'. לאורך הדרך נראה את נחל הדר במופעו הטבעי, סביבו צמחיית נחל אופיינית ולצידו שטחים חקלאיים פתוחים. זהו הנוף שאפיין את ראשית היישוב העברי בתחום הוד השרון. נמשיך לאורך הנחל עד למפגש עם דרך הים עד שנגיע לפארק הוד השרון החדש, נחצה את דרך הים, ונראה מולנו את האגם האקולוגי הייחודי מסוגו. נמשיך דרומה לאורך השביל המוסדר עד שנגיע אל הפארק. אורך הדרך כ-160 מ' עד לאגם וכ-700 מ' בשביל הסובב את האגם. פרויקט האגם הוא גולת הכותרת של פארק הוד השרון. זהו שער הכניסה אל הפארק מכיוון נווה נאמן ורמתיים. על האגם, המשתרע על פני כ-30 דונמים, הוקמו שני מבני תצפיות לציפורים בסטנדרטים בינלאומיים וגשר המחבר בין שתי גדותיו.

ילדי הוד השרון בפעילות חינוכית באגני האחו-לח.

14

אחו לח - אגני טיהור (Wet Lands)

כתובת: בדופן הדרומית של פארק הוד השרון

המאפשרים טיהור ביולוגי באמצעות צמחיה. מהאגנים הלחים מוזרמים המים לאגם האקולוגי הייחודי של הוד השרון להמשך ליטוש וטיהור וממנו מוזרמים בצינור תת קרקעי לראש נחל הדר ולאורכו של הנחל כנחל טבעי עד חיבורו לירקון. האגנים הירוקים מהווים מוקד ללמידה סביבתית במסגרת מגוון תכניות חינוכיות ללמידת ערכי הקיימות והשמירה על ערכי הטבע ומערכת טיהור המים של הוד השרון מזרימה מידי שנה כ-12 מיליון קוב מים מטוהרים לנחל הירקון למען שיקומו.

נרד בשביל לכיוון דרום, בהליכה קצרה של כ-24 מטרים לאורך נחל הדר ונעלה על גבעה קטנה המובילה אל מתחם האגנים הלחים, המוכרים בשם המקצועי "אגני האחו לח" או בלועזית wetlands. בתחילת שנות ה-2000 הוחלט על פרויקט 'גאולת הירקון' בעקבות אסון המכביה של שנת 1997. במסגרתו הוקמו האגנים הלחים לטיהור מים. האגנים הלחים משתרעים על פני 40 דונמים ומהווים שתי בריכות שבבסיסן חצץ הכולל מעטפת של חיידקים והמאפשר זרימה של מים דרכם, כמו כן, כוללות הבריכות צמחיית מים בעלת שורשים מסועפים שמתאימים לבריכה רדודה. על גבי השורשים מתפתחת אוכלוסיית חיידקים יעילה לפירוק חומרים מזהמים שונים. תוצרי הפירוק מוזינים את הצמחים, וכך יש היוון חוזר בבריכה, המאפשר את המשך תהליך טיהור המים המוזרמים אל האגנים הירוקים ממכון טיהור השפכים של הוד השרון.

ממכון הטיהור מוזרמים מי הקולחים במערכת אקולוגית לביצוע טיהור חיידקים וממנה לאגני האחו לח,

פרדס בחריה.

15 הגשר בפרדס בחריה

16 תנוואי הירקון

נמשיך דרום מערבה לאורך תנוואי נחל הדר, לאורך גדת הנחל, שכעת זורם איתן במהלך כל השנה. סביבו צמחייה ענפה וסביבו שטחים חקלאיים פתוחים. שטחי החקלאות הללו נקראו בעבר פרדס בחר-יה (עברות לשם הערבי בוכריה). שטחים אלו נרכשו על ידי אנשי היישוב הישן, תושבי יפו, ובראשם שמעון רוקח. היקף השטחים היה כ-600 דונם. פרדס 'בכריה' ניטע במהלך שנת 1905, ובמשך שנים נחשב לפרדס הגדול בארץ. בעליו הכניסו חידושים ושיפורים בכל הנוגע לשיטות נטיעה ועיבוד. בין היתר נטעו גם 200 דונם של עצי פרי נשירים כמו תפוחים, אגסים, אפרסקים, שזיפים וחבושים. היה בכך חידוש גדול והמקום תפקד גם כתחנת ניסיונות ואקלום למציאת הזנים המתאימים ביותר לארץ. הגשר על הירקון, נבנה כחלק מהתשתית להעברת הסחורות אל הדרכים הראשיות, ועליו הייתה בנויה מסילה שהותאמו לה עגלות מיוחדות.

נמשיך מזרחה לאורכו של הירקון, במעלה הזרם ועד דרך רמתיים (דרך 402), למרחק של כ-3800 מ'. הנסיעה או הצעידה לאורך הירקון היא בדרך עפר, אך יתרונותיה רבים, והיא כוללת סביבת נחל, ומים זורמים כל השנה. לאורך הדרך תראו את גשר פרוחיה-הוא גשר תורכי הרוס ולידו חניון למנוחה ופיקניק, הסכר עם מפגש נחל קנה, טחנת אבו רבאח-היא טחנת קמח שהוקמה בסוף המאה ה-19 על ידי השייח אבו רבאח, על גבי שרידי טחנה קדומה עוד יותר. בשנת 1913 הוקמו בה שתי טורבינות מודרניות לתקופתם שהפעילו שבע זוגות של אבני ריחיים. אלו פעלו עד מלחמת השחרור. בהמשך הדרך תראו שרידים של ניסיונות התיישבות על גדת הירקון משנת 1880, על ידי יהודים מירושלים ומפתח תקווה, הצפות ומחלת הקדחת אילצו אותם לעזוב.

שטחי טבע עירוניים

17 שטחי החקלאות העירוניים

כתובת: מתחם פארק הוד השרון

נמשיך לאורך דרך רמתיים, עד המפגש של נחל הירקון ודרך 402 שם נפנה צפונה ונמשיך בוהירות בשולי הכביש למרחק של כ-3,500 מ' במהלך 740 המטרים הראשונים של הדרך נראה שטחים חקלאיים-ממזרח של מוא"ז דרום השרון וממערב של הוד השרון. לאחר מכן, נראה את המפגש של נחל קנה עם הדרך ומייד לאחריו מתחיל השטח הבנוי של הוד השרון. ממזרח נראה את שכונת נווה נאמן- שכונת של מפוני מעברת רמתיים, על קרקעות של קק"ל. השכונה נקראת נווה נאמן, על שם הלורד הבריטי "נאמן" שסייע לרכישת הקרקעות. בהמשך נראה ממערב את גינת הטווס אותה עברנו בדרכנו בטיול זה. בהמשך הדרך נראה ברושים, זכר לשוברי הרוח של החלקות החקלאיות שאפיינו את המרחב בעברו ונבחין בבתיים פרטיים צמודי קרקע בני קומה אחת וקטנים בגודלם-אלו הם בתים שנותרו מן ההתיישבות החקלאית שאפיינה את שנות ה-20 ועד ה-40. החל מצומת "המקשר" הופך רחוב דרך רמתיים לרחוב מסחרי. זהו הרחוב העירוני הראשי של הוד השרון, ובו מתרכזו מרבית הקמעונאות המקומית,

ועתיד לעבור בו קו המטרופולין המתוכנן. נמשיך עד לשביל הולכי הרגל שבין רמתיים 69 ל-67 ובו נפנה מזרחה, אל עבר השטחים החקלאיים המהווים חלק מתכנית 'התפר'-הרצועה החקלאית האחרונה המפרידה בין מגדיאל לרמתיים, שבעתיד צפויה להבנות.

כפר הנוער בשנות ה-40.

מבנה המועדון היו מבנה נוסף הנמצא במתחם מוסינזון, זהו מבנה מטויח בן קומה אחת עם גג רעפים. המפתחים מרובעים, בחזית סככה מחומרים קלים. בסמוך לו עץ שניצב במקום כבר בשנות ה-40 וייתכן שניטע על ידי חברי קבוצת ההכשרה. זהו אחד המבנים האחרונים שנותרו מן הגרעין המבונה הראשון של המוסד. ייתכן שאחד המבנים האחרונים שנותרו מימי קבוצת ההכשרה שישבה במקום בשנות ה-30 וה-40. בסמוך למבנה זה מספר עצים הפזורים במעין כיכר בין מבני ביה"ס ונראה שהעצים הינם אחד השרידים האחרונים שנותרו מן המתחם של קבוצת ההכשרה.

המבנה המרכזי במתחם הוא בית רתבון אשר נועד לשמש כבניין המרכזי במוסד. המבנה תוכנן על ידי האדריכלית ז'ניה אוורבך ונבנה בשנת 1949. הבנייה מומנה על ידי עליית הנוער מקרן אלינור רתבון ועל ידי הקרן של המפעלים הקונסטרוקטיביים של הציונות הכללית. נראה כי הבניין כלל במקור 8 חדרי כיתות, 4 חדרי מעבדות עם 4 חדרי עזר, אולם להריצאות ולמטיבות עם במה, חדר קריאה וחדר ספרייה, חדר מורים ומשרדים. ייתכן שחלק מפונקציות אלו תוכננו להיבנות בשני מבנים סמוכים שנכללו בתכנית. זהו מבנה מטויח בן 2 קומות עם גג רעפים. בקומה הראשונה של הבניין חדרי משרדים ואולם. בקומה השנייה כיתות לימוד ושירותים. המפתחים מרובעים. חלונות המבנה מעוטרים בעיטורי טיח. בחזית הקומה הראשונה גגון משופע הנסמך על שורת עמודים.

כפר הנוער מוסינזון.

מתחם כפר הנוער ע"ש מוסינזון

18

כתובת: רחוב עליית הנוער

המתחם כולו הינו משולש התחום על ידי רח' ההדרים ורח' עליית הנוער במערב, רחוב מרגוע במזרח ושכונת העובד הציוני ובית החולים 'שלוותה' בדרום. במתחם מפוזרים מבנים מטויחים בני קומה או שתיים. למרבית המבנים גגות שטוחים ומרביתם בנויים לאורך ציר צפון מערב דרום מזרח. המבנים נבנו לאורך כשבעים שנים והשפה האדריכלית שלהם מגוונת. החלק הצפוני של המתחם משמש למגורים והחלק הדרומי ללימודים ולמשרדים, עצים בוגרים פזורים ברחבי המתחם, קוטעים ומחלקים את המרחב הפתוח לחללים קטנים ומבודדים ומגבילים את המבטים במתחם למסדרונות לאורך השבילים. בית הספר היה אחד ממסודות החינוך המרכזיים של עליית הנוער, ובית הספר התיכון הראשון בתחומי הוד השרון. פיזור המבנים בשטח אופייני לבינוי במתחמי החינוך ההיסטוריים בתחומי הוד השרון.

נמשך לאורך השטחים החקלאיים מזרחה ועד לרח' עליית הנוער למרחק של כ-350 מ'. ברחוב עליית הנוער נפנה צפונה עד לכניסה אל בית ספר מוסינזון. סיוור במתחם דורש תיאום מראש עם הנהלת בית הספר, אך בהחלט מומלץ.

צפון מתחם מוסינזון והחלקה מן העבר השני של דרך מגדיאל שימשו בשנות ה-30 את קיבוצי ההכשרות של העובד הציוני שהתיישב בתל יצחק ושל הבחורות הסוציאליסטיות שהתיישב בבית אורן.

בשנת 1941 בעיצומה של מלחמת העולם השנייה נוסד במתחם בית ספר חקלאי של תנועת הנוער הציוני. בית הספר נועד לשמש כמוסד חינוכי לנוער עולה ובהמשך לילדים ניצולי שואה, בשילוב עם נוער ישראלי.

האזור ששימש את ההכשרות היה לגרעין הבנוי של המוסד ואדמות חקלאיות התפרשו על השטח מדרום לו. עם השנים התפתח הבינוי דרומה והוא משתרע כיום על מרבית המתחם.

בשנת 1963 הפך בית ביה"ס החקלאי לבית ספר מקצועי. כיום הוא משמש בעיקר את ילדי הסביבה.

המסלול הירוק - חיים בתנועה - סיור ברחבי העיר

המבנה השלישי במתחם הוא בית הסתדרות. מבני המוסד החינוכי רוכזו תחילה בחלקו הצפוני של המתחם, באזור שימש את ההכשרה. נראה שחלק מן המבנים שניצבו בשטח זה בשנת 1944, ובכלל זה מבנה זה, שימשו במקור את קבוצת ההכשרה. המבנה שימש, כנראה, למגורי בודדים. טיפוס זה של מבנים כונה, בתחומי הוד השרון, 'בית הסתדרות', זהו מבנה מטויח בן שתי קומות עם גג רעפים. המפתחים מרובעים. לקומה הראשונה צמודות תוספות. בקומה השנייה מרפסת מקורה לכל אורך החזית, שממנה כניסות לארבעה חדרים ולחלל שימש כנראה כשירותים. למבנה חשיבות אדריכלית שכן הוא מהווה דוגמא איכותית אחרונה ל'בתי סוכנות' שנבנו בתחומי הוד השרון.

'בית סוכנות' הוא המבנה הרביעי במתחם. המבנה מהווה דוגמא איכותית אחרונה לסוג המבנים שנבנו על ידי הסוכנות היהודית למגורי פועלים בודדים במושבות הוד השרון.

עם סיום הסיור במתחם כבר הנוער מוסינון נחזור דרומה לרחוב עליית הנוער עד המפגש עם רח' אסף הרופא. נפנה מזרחה עם הרחוב, נחצה את גני עם ועם התחברותו להוד השרון, משתנה שם הרחוב לרחוב המקשר, שם נפנה צפונה ומיידי מזרחה לרחוב המגן עד לבית ספר המגן. המרחק כולו הינו 1300 מ'. ממול וממזרח לבית ספר המגן ישנו שטח חקלאי ופתוח, חלקו מעובד וחלקו נטוש. השטח נקבע בתכנית המתאר של הוד השרון כשטח לתכנון בעתיד, מצב המבטיח את הישארותו פתוח לשנים הקרובות. זהו שטח שנסקר בסקר הטבע העירוני של העיר ונמצאו ממצאים רבים ומיוחדים. ראשית ניתן לצפות ממנו על הרי השומרון ויישובי הסביבה, והוא נותן מבט פתוח והיקפי לגבול המזרחי של העיר. בשטח עובר נחל הדס, נחל אכזב ואחד מיובליו של הירקון. בתל הדס, בגבעה הסמוכה לשכונת רמב"ם ניתן לראות תורמוסי א"י בעונה, וכן עצי אורן וריכוזי ציפורי כרוון. נמשך צפונה לאורך רח' המגן עד לנקודת החיבור עם רח' חנקין המתחבר לרחוב ששת המים-בו התחלנו את טולינו.

המסלול הירוק - חיים בתנועה - סיור ברחבי העיר